Recensie 'Hamlet' van Shakespeare in het Papiaments

Een signalering

ORANJESTAD — Het bekendste, wellicht wereldwijd en in alle tijden meest gespeelde drama, Hamlet, Prince of Denmark van William Shakespeare, heeft een vertaling in het Papiaments gekregen, door Vi Frank Sr. In een proloog vertelt de vertaler hoe hij ertoe gekomen is dit zware werk aan te vatten en te voltooien, toen een kleindochter het moeilijke toneelstuk op haar Engelse examenlijst voor het Colegio Arubano moest lezen. Al in de eerste scene van het eerste bedrijf realiseerde Vi Frank Sr. zich 'den ki camisa mi a hinca mi mes', wat heb ik me op de hals gehaald, maar als je eenmaal begonnen bent...

door **Wim Rutgers**

Foto: Wikimedia

Eugène Delacroix:
Hamlet en Horatio op het kerkhof (1839)

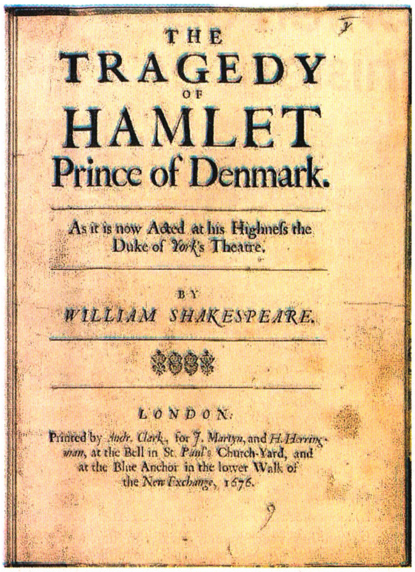
THE
TRAGEDY
OF
HAMLET
Prince of Denmark.
As it is now Acted at his Highness the Duke of *York*'s Theatre.
BY
WILLIAM SHAKESPEARE.
LONDON:
Printed by *Andr. Clark*, for *J. Martyn*, and *H. Herringman*, at the Bell in St. *Paul*'s Church-Yard, and at the Blue Anchor in the lower Walk of the *New Exchange*, 1676.

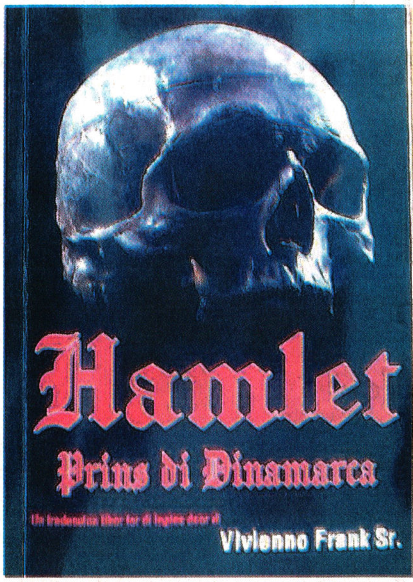

Proloog

De vertaling plaatste Vi Frank Sr. voor tal van taalproblemen die om een oplossing vroegen. De taal van het origineel is niet alleen een taal van meer dan vier eeuwen geleden, maar op zichzelf ook rijk in meer gelaagdheid. Hoe dat in het Papiaments weer te geven? Het eiste dat de vertaler ook taalschepper was met nieuwe woorden om het origineel zoveel mogelijk trouw te blijven én 'thuis' te brengen. Als Hamlet zegt: *"We'll e'en to't like French falconers, fly at any thing we see"*, vertaalt Vi Frank: *"Nos lo bay directamente n'e asunto, manera un kinikini cu ta bula ataca cualkier bestia chikito cu e mira."*

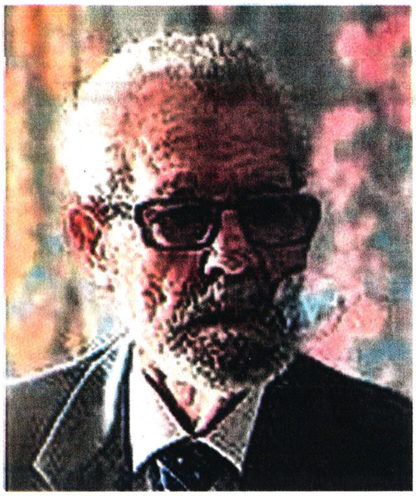

Vi Frank Sr.

Hij gaat vervolgens in op een aantal problemen die voor een adequate vertaling een oplossing vroegen, zoals ongebruikelijke woorden – de woordenschat van Shakespeare was zoals bekend, enorm van omvang – woorden die vroeger een andere betekenis hadden, een van het moderne afwijkende syntaxis en niet het minst Shakespeare's woordspelingen, zijn beeldspraak, metaforen en mythologische namen en vergelijkingen met betrekking tot de Klassieke Oudheid van Grieken en Romeinen. De vertalende oplossingen worden aan het eind verklaard.

Kernwoorden

Vi Frank Sr. vat de inhoud van Hamlet in zijn proloog in vier kernwoorden samen: verraad, dood, wraak en krankzinnigheid. *Hamlet, Prins di Dinamarca* is zowel een vorsten- als een familiedrama, een verhaal van broedermoord uit machtswellust om de troon, een 'vergismoord', moord en dood door middel van een gemanipuleerd duel, dood door onmogelijke en verboden liefde, een krankzinnig spel om de waarheid te achterhalen, een spel met de verbeelding van een spel in een spel: *'E asesinato di Gonzago'*. Het laatste als 'bewijs' voor de moord op koning Hamlet door diens broer Claudius. De koningverrader, Claudius, begrijpt de gecamoufleerde boodschap, "E trampa pa coy raton."

Met de ondergang van een vorstelijke familie gaat ook een politiek systeem ten onder. Hamlet gaat in zijn meer gelaagdheid ten diepste over het mysterie van leven en dood en de mens in zijn menselijke beperkingen.

Vi Frank Sr. karakteriseerde zijn werk als een 'vrije vertaling'. Visueel blijkt direct al het verschil met het origineel dat een rijmloze versvorm kent, terwijl de vertaling een prozavorm heeft, met uitzondering van het spel in het spel. Maar dat neemt niet weg dat steeds naar een zo getrouw mogelijke inhoudelijke correspondentie gezocht werd. Dat is soms eenvoudig, zoals wanneer Marcellus zegt: *"Something is rotten in the state of Denmark"*, dan luidt de vertaling met minieme toevoeging: *"Algo putri ta scondi den e estado di Dinamarca."*

Als Hamlet zijn bekende uitspraak doet:
"To be, or not to be: that is the question:
Whether 't is nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles,
And by opposing end them?"

Dan luidt de vertaling: *"Existi o no existi, esey ta e cuestion. Si ta mas nobel den mente sufri e tironan di slinger y flechanan di un fortuna inhusto, o arma brasanan contra calamidadnan y cu resistencia caba cu nan"*, waarbij de metafoor 'sea of troubles' vervangen wordt door het directe 'calamidadnan'.

Vi Frank Sr. leverde met zijn vertaling van *Hamlet, Prins di Dinamarca* een prestatie van formaat die bij mij als niet-native speaker van het Papiaments diep respect afdwingt. Deze vertaling vraagt nadere bestudering en verdient een plaats in het voortgezet en hoger onderwijs. Vi Frank Sr. heeft niet alleen zijn eigen kleindochter, maar tal van grootvaders en hun kleindochters de mogelijkheid geboden om een van de grootsten uit de wereldliteratuur in de eigen taal te lezen en te bestuderen.

Hamlet; Prins di Dinamarca.
Un traduccion liber for di Ingles
door di Vivienno L. Frank Sr.
Aruba: Roman Six Publishing
189 pagina's
ISBN 978 1 716 31281 6